

PROGRES ȘI CULTURĂ

REVISTĂ PEDAGOGICĂ — SOCIALĂ — LITERARĂ

CUPRINSUL :

Figuri mureșene

Nicolae Petra Petrescu-Moșul Dr. Nicoară și V. Netea
Poem Radu Doru

*Producția și importanța
aurului pentru România* prof. Dr. Gh. Dragoș
Rada (versuri) Traian Marcu

O reformă școlară ce se impune Ieronim Puia
Muzica românească Maximilian Costin

*Teste neverbale de grup pentru
măsurarea inteligenței* Trifon Mischie

Văca lui Cristea Nicolae Albu

Un umanist, domn al Moldovei A. E. Casimir

Păstel din Carpați (versuri) Vasile Al. George

Păstel de noapte (versuri) Corneliu Albu

CĂRȚI.

G. Călinescu: *Opera lui Mihail Eminescu* vol. I. (Nic. S. Ursu). — Mihail Ilovici: *Negativismul tinereii generații.* (Septimiu Bucur). — Gh. Atanasiu: *Invățămintul surdo-mușilor* (N. Albu). — Gh. Dragoș: *Cooperafia în Ardeal*. — I. Călugăru: *Erdora*. B. Iordan: *Vitrina cu păpași de porțelan* (Gheorghe Freamăt) — Pompiliu D. Preca: *Lacrimi de argint*. V. Al. George: *Pământ*, Oct. Șireagu: *În umbra lui Crist* (n. a.).

Pohoiul literar (I. Neagu).

NOTE :

Profesorul Ax. Banciu din Brașov (V. Netea)
† Paul Zarifopol Șezătoarea literară a S. S.
R. I. la Tg.-Mureș

Reviste, Ziare, Partea oficială.

Nicolae Petra Petrescu-Moșul

În numărul „Figurilor mureșene“, se înșirue cu falnică mândrie și impunătoare personalitate a lui Nicolae Petra Petrescu, care în timpurile antebelice, prin calitățile sale sufletești de o rară bogăție, stătea în fruntea intelectualității ardelenene, fiind un luminat îndrumător al vieții economice și culturale. Spiritul lui organizator, și iubirea lui de neam, au dat o bogată contribuțiune la munca de organizare a vieții noastre publice, dinaintea Unirii. Numele lui adevărat, sau pseudonimul „Moșul“, era întâlnit zi de zi în coloanele multor organe publicistice de pe întreg cuprinsul Transilvaniei dinainte de războiu. O mulțime de probleme sociale, deslegate în mintea lui frământată de aprigul dor de a-și vedea îndrumată națiunea sa pe cele mai sigure căi de prosperare, sunt răspândite cu generozitate neîntrecută în „Foaia școlastică“ și în „Economul“ din Blaj, în „Telegraful Român“ și în „Observatorul“ din Sibiu, în „Gazeta Transilvaniei“ din Brașov, în „Familia“ din Oradea, în „Amicul Familiei“ din Gherla, în „Revista Ilustrată“ din Bistrița etc. Acest nume era cunoscut și în „Amicul Tinerimii“ din București. Pretutindeni este, în acele timpuri, stimat, iubit, ascultat și admirat pentru credința lui plină de foc și adevăr, prin care aducea îndrumările sale prețioase de întărire și înălțare prin credință, și hărnicie.

Harnica și rodnică lui activitate ne face să-l înșirăm alături de glorioasele figuri descrise în această broșură, fiindcă din lumina strălucitoare a sufletului său, și peste noi, cei de-a isvoarele Mureșului, se revarsă o rază de mândrie, justificată prin aceiași origine a leagănelui comun.

Cum nici-o viață pământeană nu poate fi deplin fericită, așa nici „Moșul“ n'a fost scutit de greutățile și amărăciuni-

nile inerente vieții, dar acestea nu au putut să-i împiedece zelul său de muncă stăruitoare, nici să-i zăgăzuiască dorul său neprihănit de a urca tot mai sus calea ce duce către culmile adevărurilor eterne. Răsărit din popor, inima lui caldă și sufletul său generos, vibra cu o gingășie explicabilă în mod deosebit pentru toate problemele poporului de la sate. Mănat de iresistibilul dor atavic, scria pentru săteni, descindea la sate, lua parte cu o bucurie curată la toate manifestațiunile lor sufletești, culturale, naționale, și economice. Intrat în biserica din sat, cânta în strană, citea cazaniile, talmăcea cuvintele sfintei Evanghelii, ținea conferințe educative înălțătoare de suflet, arăta concluziuni pline de învățăminte practice pentru ușurarea și innobilarea vieții. Grație calităților sale admirabile era iubit, apreciat, ascultat și stimat pretutindenea și de toți cari aveau fericirea să se împărtășească de căldura și lumina apropierei personalității sale, sau a scrisului său, din slovele căruia emana exact aceiași vrajă și acelaș farmec convingător prin adevăr, prin credință și prin bunătate. Iată pentruce i s'a dat binemeritul titlu, încă în tinerețe „Amicul poporului“, Cluj

S'a născut în județul nostru, în Mureș, în frunțașă comună de pe valea Gurghiului, Ibănești, care pe lângă numărul mare a locuitorilor din sat, are suflete creștinești poate în număr și mai mare răzläțite pe toate vâlcele și isoarele numeroase de la pădure. „Pe una din acestea vâlcele, zisă „Petroasa“, într'o casă țărănească de pe o gură de plai, acoperită vara cu pitorescul covor de flori de munte, în anul 1848 (7 Nov.) s'a născut Nicolae Petra Petrescu (de pe Petroasa). Tatăl său Avram, era un țaran deștept, care pe lângă economia lui, se îndeletnicea și cu o ramură bănoasă de industrie specifică românilor din Ibănești: Piuăritul, ba a purtat și funcțiunea de casier comunal (colector) și avea și căruciumă.

Având 10 copii, ca un tată înțelept, trebuia să muncească cu dărză hărnicie, pentru a îmbrăca și hrăni o casă cu mare cuvântare de copii, dar nu voia nici să cadă vreo umbră asupra mândriei familiare, care de mulți ani era prima familie în sat. Dovadă că ținea cu mândrie la renume este și dorința lui de a vedea om învățat și preot pe fiul său

Nicolae. Cu acest gând luminat și cu această caldă dorință duce pe Nicolae, care s'a evidențiat a avea minte ageră, la gimnaziul din Reghin. Dar aici nu face decât 2 clase, deși cu clasificare eminentă, înțeleptul țăran pentru a feri pe fiul său de contactul zilnic cu lbăștenii îl duce la școala germana din Bistrița, ca aici neturburat, să-și însușească limba germană, de care avea mai târziu nevoie. După ce învăță aici 3 ani germana, trece la *mica-Romă* a românismului, la Blaj.

Smerita lui blândețe este câștigată de un suflet mare și ales; Prepositul I. M. Moldovan. Ajunge un fel de secretar intim a lui Moldovan, membru al Academiei-Române și mai târziu președintele „Astrei“; trăește, învață, doarme în aceeași cameră de seminar cu marele protector și filantrop. Aici se aprinde dorința ferbinte în sufletul său de a deveni „Amicul-poporului“ oropsit.

După absolvirea școlilor de Blaj, fiind clasificat între cei mai buni, pleacă la Sibiu cu dorința de a se înscrie la teologie, dar marele cunoscător de oameni, Mitropolitul Șaguna, văzând-i certificatul de școală prea eminent, refuză a-l primi, spunându-i că ar fi păcat de el și pierdere pentru neam, dacă s'ar îngropa, ca preot, în vreo parohie ascuns, ci l-a sfătuit să îmbrățișeze alte studii mai înalte, prin care ar putea aduce neamului servicii incomparabil mai înălțătoare. Durere, tânărul nu dispunea de mijloace în vederea acestui scop. Deși nu este primit în seminar, rămâne în Sibiu, susținându-și existența din lecțiuni și meditații, urmează cursurile teologice și se înscrie în acelaș timp și la Academia de drept care exista în acele timpuri la Sibiu. Abia după trecerea primului semestru, marele Șaguna văzând zeul îndoit al lui Petrescu, a dispus să fie primit în seminar, unde avea întreținerea gratuită.

În timp ce studia teologia și dreptul, începe și activitatea sa de interes public și general. Colaborează cu Visarion Roman la redactarea calendarului „Amicul-poporului“ și la organele de publicitate amintite deja.

Nici dorința tatălui său de a-și vedea fiul preot în lbășnești, nu s'a împlinit. O mângâiere totuș au primit și așteptările familiei Petra și în această privință: un alt fiu, tot cu

numele Petra, din marea familie, ajunge preot în Ibănești. Iar Nicolae, grație zelului său de muncă și grație legăturilor de prietenie cu V. Roman, intră la primul institut românesc de credit și economii: *Albina*, care atunci începe ființa sa binecuvântată pentru viață economică-românească, sub conducerea neobositului V. Roman (director) N. P. Petrescu (contabil) și Zidu (copist).

De la înființarea acestei instituțiuni de mare importanță, N. P. Petrescu până la moartea lui, i-a fost neîncetat cel mai devotat slujitor. Crescând ramificațiunile bogate ale acestui arbore puternic de economie, se înființează o filială a *Albinei* la Brașov și în fruntea ei găsim director pe N. P. Petrescu, care aici nu lucrează numai la întărirea economică a neamului pe care îl iubea și a cărui fiu se mândrea a fi, ci cu acelaș zel lucrează și la întărirea neamului prin cultură. Intemeiază și conduce aici căminul ucenicilor români, care devine o citadelă eroică în lupta de întărire a vieții industriale și comerciale românești. N. P. Petrescu a fost amic și părintele meseriașilor români.

A știut să-și servească neamul și în sfera literaturii: găsim aici un viguros și sănătos talent de îndrumare și de întărire în iubirea neamului.

Prin „*Biografii romane*“, după *Grübe* vrea să evite calea de rătăcire prin desnaționalizare. Scrie un *Studiu de economie națională*, prima lucrare la noi în această materie, deschide ochii românilor spre economia națională.

În munți, este o scenă dramatică în care-și arată originea sa de muntean.

În Brașov cunoaște frumusețea suavă a operelor scrise de regretatul profesor de muzică de la școlile din Brașov, Ciprian Porumbescu, și scrie un admirabil studiu asupra lui.

Satul cu comorile și Povestiri este o carte plină cu învățăături rupte din sufletul său curat și prevăzător.

Asociațiunea pentru sprijinirea învățăceilor și sodalilor români din Brașov, ne arată sufletul său frământat de problema întemeierii comerțului și industriei românești.

Compas—românesc, o operă vastă în care se descrie viața bancară întregă cu multiplele ei cerințe.

Ca cel mai vechi funcționar al băncii Albina, este încredințat să scrie *Monografia institutului Albina*.

După 1 Decembrie 1918, oricât ar fi arătat de alb capul și barba Moșului, inima întinerită sub farmecul visului strămoșesc împlinit, aleargă să lucreze la resortul prezidenției Consiliului-Dirigent, pentru întărirea Patriei pe veci unită.

Dacă viața i-a rezervat mici neajunsuri, ba și suferințe, dezamăgiri și dureri, totuși, i-a încununat opera cu strălucitoare mângăiere. Bogat în fapte, stimat și iubit de toți, moare la Sibiu în anul 1923 fiind așezat lângă mormintele eroilor căzuți în anul 1916.

Erou era și el. A trăit, a suferit și a muncit pentru Neam, ca un erou.

Dr. E. Nicoară și V. Netea.

Poem.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ilenei

Nu simți cum iubirea sboară spre tine,
Ca o săgeată țîșnită din arc ?..
Nu simți cum unda de vis obosită
Ți-atinge — ca o poveste — fruntea senină ?

Ne vom întâlni cândva — peste veacuri de suferințe,
și-atunci ne vom înfrăți ca doi ulmi
crescuți din aceeași rădăcină afundă.
Sufletul trudit va căuta zări rarefiate.
Îți frîng frumusețea în stihuri durute
crin înflorit din dureri albe și păgîne,
te vreau în sînge și în carne
sau poate — o amintire dedemult reînviată.

Vino. E ceasul de taină, și lespedeza tăcerii
a coborît peste noi — cu lună și stele.

Radu Doru.

Producția și importanța aurului pentru România.

Poate nici o problemă nu s'a menținut de veacuri în permanentă actualitate ca problema aurului.

Aurul este metalul, care de mii de ani trezește poftă. Încă, înainte de a servi ca materie monetară, se întrebuița la confecționarea obiectelor de podoabă pe seama regilor, palatelor și templelor. Nu-i de mirat, dacă împărații și regii trecutului îndepărtat porneau războaie și năvăliri cu scopul de a jefui tezaurile de aur ale regilor și împăraților vecini.

Economistul american Walker spune că, pe vremea aceea „aurul era considerat ca un scop și nu ca un mijloc; ca o comoară, iar nu ca monetă. Metalele prețioase nu se repartizau prin comerț, ci prin războiu; mâna cuceritorilor le smulgea din palate și din temple. Dacă eșiau din lăzile monarhilor nu erau destinate a furniza mărfuri caravelor de comerț, ci pentru a fi încărcate în căruțe, pe caii de pradă sau pe cămilele unei armate victorioase.“

Când aurului i s'a dat și o utilizare monetară — începând dela jumătatea veacului al 7-lea înainte de Christos — el a trezit și mai mult pofta de acaparare a popoarelor.

Azi toate țările scormonesc măruntaele pământului ca să dea de aur.— Dece? Fiindcă, deși acest metal nu mai circulă sub formă de monetă metalică, totuși, *este întrebuițat pretutindeni ca mijloc de acoperire a emisiunii biletelor de bancă*. Acoperirea însă nu e totală ci numai parțială, variând între 25 % — 35 %

Nici n'ar fi posibilă o acoperire totală a circulațiunii biletelor de bancă, deoarece volumul schimbului de bunuri se mărește continuu, provocând în același timp necesitatea sporirii volumului circulațiunii monetare. Cum o sporire prea mare a cantității de aur, deci a monetelor din metal prețios, este imposibilă, s'a recurs la

sporirea volumului monetelor de hârtie, cu acoperire numai parțială în aur.

Nu trebuie să pierdem din vedere faptul că, azi sunt încă sute de milioane de locuitori pe glob, cari consumă mai puțin, din cauză că trăiesc în condiții înapoiate de civilizație. Când și acele sute de milioane de oameni vor ajunge pe o treaptă mai înaltă de civilizație, atunci volumul schimbului de bunuri se va mări, pornind în aceeași proporție și volumul monetelor în circulație.

Atunci necesitatea dobândirii aurului va fi mai intensă deoarece acest metal prețios, având *o valoare mare și constantă, servește atât la efectuarea plăților în străinătate cât și la acoperirea biletelor de bancă puse în circulație.*

Chiar și timpurile noastre, cu un volum mai scăzut al schimbului de bunuri, se simte din cauza lipsei de aur. Altfel nu se poate explica lupta ce se dă între diferite state, spre a-și smulge unele altora stocurile de aur. Așa de exemplu Anglia și America dau asaltul asupra Franței.

Cele două țări amintite, decând au abandonat etalonul aur— urmând o politică de depreciere a monetelor naționale, în vederea înviorării exportului de mărfuri — și-au constituit câte un fond, numit „de egalizare.“ Atunci când Anglia urmărește o depreciere a lirei, sau America o depreciere a dolarului și o pompă de aur din Franța, având lire sau dolari de hârtie din „fondurile de egalizare,“ cumpără franci francezi de hârtie, pe cari îi schimbă contra aur la Banca de emisiune a Franței. În forma aceasta aurul francez ia drumul spre Anglia și America.

De fapt mijlocul acesta de pompă de aur este artificial. În mod normal și în împrejurări economice normale aurul sau devizele aur se pot dobândi din străinătate pe două căi:

1. *Printr'un export mare de mărfuri.* 2. *Prin contractare de împrumuturi.*

Astăzi însă, datorită restricțiunilor aplicate schimbului internațional de bunuri și de capitaluri, din partea tuturor statelor, posibilitățile de export și de credit s'au redus la minimum. Din această cauză, țările, spre a-și zgonisi aur, recurg sau la măsurile artificiale utilizate de Anglia și America, sau la intensificarea producției de aur în exploatarea miniere.

În ceea ce privește nevoile de aur ale țării noastre, acestea

sunt foarte mari. Știut este că, prin legea stabilizării monetare s'a impus Băncii Naționale a României obligația de a avea un stoc de acoperire metalică de 35 %. Cu alte cuvinte, la o valoare de 100 lei hârtie trebuie să existe în tezaurul Băncii de emisiune o acoperire aur de 35 lei.

Azi Banca Națională a României are în circulațiune cca 22 miliarde lei hârtie, cu o acoperire metalică la limită, adică 35 %. Dar cele 22 de miliarde lei nu sunt suficiente, nu acopere în întregime necesitățile circulațiunii monetare ale țării. Și iată de ce ?

România mică avea înainte de războiu o circulațiune monetară de 600 milioane lei aur, cecece în moneda depreciată de azi, prin înmulțirea cu 32, ar face aproape 20 miliarde lei, adică aproape tot atâta cât avem azi. Nu trebuie să uităm însă că, teritoriul și populația României aproape s'au triplat după războiu, triplându-se și necesitățile circulațiunii monetare. *In consecință ar trebui să avem azi în circulațiune 55-60 miliarde de lei hârtie, cu o acoperire aur în valoare de 21 de miliarde, adică 35 %*

Azi tot aurul din stocul de acoperire al Băncii de emisiune valorează numai 10 miliarde lei; deci ne-ar mai trebui un plus de miliarde lei, adică 100.000 de kgr. aur.

Se pune problema: Prin ce mijloace urmează să dobândim această cantitate de aur ?

Prin export sau prin contractare de împrumuturi nu se poate, datorită restricțiunilor despre cari am mai amintit în rândurile anterioare. Singura soluție ce ne rămâne este, *să intensificăm producția în întreprinderile miniere românești.*

De fapt s'au și luat măsuri în acest sens, din partea Statului, începând cu anul 1931.

Din acel an producția aurului este în creștere, cecece se poate constata din cifrele de mai jos:

Anii	Aurul fin produs în Kgr.		
1930	—	—	2500
1931	—	—	2900
1932	—	—	3426
1933	—	—	4000

Se plănuște a se ajunge cu timpul la o producție anuală de 10.000 kgr. aur.

Cum tot aurul produs în minele statului (20 %) și în cele particulare (80 %) trebuie depozitat la Banca Națională a României,

care deține monopolul cumpărării, ne putem ușor da seama de folosul ce-l poate aduce acest aur circulațiunii monetare a Țării.

Un mic calcul ne va clarifica în această privință :

Valoarea unui Kgr. de aur este de 110.000 lei; 10.000 kgr. aur vor valora un miliard și una sută milioane lei, Pe baza lor, Banca Națională a României va putea pune în fiecare an în circulațiune un plus de bilete de bancă în valoare de 3 miliarde lei. În mai puțin de zece ani Țara va ajunge la circulațiunea necesară și normală de 60 miliarde lei.

Atunci piața n'ar mai duce lipsă de numerar, iar producția s'ar înviora. Munca națională, bântuită azi de șomaj, ar câștiga: capacitatea de consum a populației ar crește astfel, intensificându-se în acelaș timp schimbul de produse în interior.

Viața economică s'ar îmbunătăți astfel, fapt ce va provoca o însănătoșire a finanțelor publice.

Dr. Gheorghe Dragoș.

profesor la Academia Comercială
Cluj.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Rada.

Tu te-ai desprins din adierea vântului,
Te-ai înălțat din măruntaele pământului,
Te-ai înfrățit cu cerul și cu huma
Și 'ntinderile zării ți-au fost muma.

Te-ai legănat cu trèstiile 'n soare
Ți-ai rumenit obrajii 'n chip de floare
Ți-a 'nmugurit pe buze doina sfântă
Pe care 'ntreg pământul nost'o cântă.

Te-ai zămislit... icoană de lumină,
Domniță din istorie, deplină,
De parc' ai fi, frumoasă-așa cum ești
Simbolul țării noastre românești.

Traian Marcu.

O reformă școlară ce se impune

Sistemul învățământului alternativ cu înscrierea elevilor în cl. a I. din 2 în 2 ani.

Cunoaștem cu toții plângerile îndreptățite ale învățătorilor sortiți să conducă mai multe clase. Tineri entuziaști, eșiți din școala normală, însuflețiți de un frumos idealism ajungând în cutare sat, la o școală cu 7 clase, dar cu un singur post, stau uluiți nefiind capabili să-și întocmească nici orarul.

Studiază programa analitică și se îngrozesc, când văd că pentru cele 7 clase ar trebui să aibă 176 ore pe săptămână, iar ei, pe lângă tot sacrificiul ce sunt gata să facă, nu pot ține mai mult ca 6 ore pe zi, deci într'o săptămână 34—36 ore.

În cele din urmă, fiind vorba de existența lui, bietul învățător, copiază orarul ce i-a rămas moștenire dela antecesorul său și începe o muncă chinuită, absolut neorientat, fără nici un sistem.

Această zăpăceală o găsim la toate școlăle, cari n'au 7 posturi de învățător, dar mai ales, la cele cu 1—3 învățători. Și nu e mirare. Programa analitică este aceeași pentru școlăle nedivizate (cu 1 post), în parte divizate (cu 2—6 posturi) și total divizate (cu 7 posturi), deși disproporția între timpul ce-i stă învățătorului la dispoziția la diferitele tipuri de școlă, este foarte mare.

În congresele învățătoarești de multe ori s'au ridicat glasuri, cerându-se programe speciale pentru diferitele tipuri de școlă. Ele deocamdată ne lipsesc.

Presupunând că se vor face, desigur învățătorii vor primi îndrumări prețioase pentru o mai practică organizare a învățământului, dar elevii lor vor fi lipsiți de multe cunoștințe, pe cari alții dela școlile cum ai mulți învățători le primesc, căci astfel de programe se pot face numai prin reducerea numărul orelor și prin reducerea materialului ce cuprinde actuala programă analitică.

Iată o nedreptate, ce se face părinților și elevilor din localitățile unde școala are puțini învățători, pentru că just ar fi ca toți cetățenii, în gradul primar să se împărtășească de aceeași educație și instrucție.

Până când la o școală total divizată (cu 7 posturi) fiecare clasă (fiecare elev) primește instrucția în câte 5 ore pe zi, deci

săptămănal în 30 ore, la o școală cu singur post, învățătorul se va putea ocupa direct cu o clasă, abia în $\frac{1}{2}$ —1 oră pe zi. Această însă numai teoretic. În realitate situația este cu mult mai rea, căci încercările de a ține lecții pe jumătăți de ore, de cele mai multe ori nu reușesc din cauza timpului pierdut cu distribuirea și controlarea ocupațiilor indirecte. Lecțiile se reduc — dacă peste tot se mai pot ține — la $\frac{1}{4}$ de oră, sau și mai puțin timp.

Își poate închipui oricine svârcolirile neputincioase ale învățătorilor, cari vor să respecte cu orice preț orarul. La foarte mulți, orarul este însă numai pentru personalul de control.

Ce este de făcut? O absolută nivelare, o pregătire uniformă nu va fi posibilă niciodată, până când există școli cu situații atât de variate.

Având în vedere, că mai ales în regiunile cu populație eteroglotă, unde minoritățile susțin școli proprii, aproape toate școlile funcționează cu un număr mic de învățători și cele mai multe cu un singur post, trebuie să se găsească remedii pentru înlăturarea, cel puțin în parte, a greutăților, pentru a se micșora cât mai mult diferența dintre școala cu 1 post și cea cu mai multe posturi.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Mai demult exista pentru școlile rurale sistemul diviziilor, când anumite clase grupate într'o divizie, erau instruite ca o singură clasă, predându-se alternativ materialul respectiv eșalonat pentru 2 ani.

S'a abandonat acest sistem.

În situația actuală, de cîteori am fost întrebați, am recomandat învățătorilor să-și întocmească lucrurile astfel, ca prin ocupațiunile indirecte să suplinească partea de timp la clasele, cari nu pot fi ocupate direct și natural, ca din programa analitică să aleagă material absolut necesar, potrivit și regiunii în care se afla școala.

Am mai recomandat a se face unele combinații de clase, anume; sau se pun elevii claselor superioare să asculte, când predăm claselor inferioare, sau apoi, când predăm claselor superioare, permitem și elevilor claselor inferioare să asculte, în credința, că la timpul lor vor pătrunde și pricepe mai bine aceea ce acum încă nu pot înțelege. (Va urma).

Ieronim Puia
Inspector școlar.

Muzica românească

(Urmare)

Acel care înaintea tuturor a cules cu înțelegere cântecul nostru popular, este muzicianul bănățean Tberiu Brediceanu.

Născut la Lugoj în anul 1877, ca jurist și-a făcut drept ocupație principală a vieții sale o carieră administrativă. Artist însă prin structura sa spirituală, s-a lăsat prins în dragostea curată pentru muzica poporului nostru, și în momentele sale libere, a adunat cântece, jocuri și doine, din peste o sută de comune românești din Ardeal și Banat. Peste 10 volume din aceste culegeri au fost publicate, punând la îndemâna muzicei noastre un material ales. Inspirat din viața poporului a scris un poem muzical etnografic, o icoană din viața satelor intitulată *La șezătoare*, și o scenă lirică „*Seara mare*“ în tablouri reprezentând obiceiurile de crăciun. În 1929 a fost onorat cu marele premiu al muzicii naționale instituit de Ministerul Artelor. Tiberiu Brediceanu îndată după întregirea țării, a luat o parte activă la organizarea vieții muzicale cu deosebire în Ardeal, unde printre altele, a fondat Conservatorul, Teatrul național și Opera Română din Cluj, iar acum în urmă un Conservator la Brașov oraș în care trăește, îndeplinind funcția de director al Băncii Albina. Neobosit și modest, acest mare român, cu simțul datoriei împlinit față de neamul său, veghează asupra destinului muzicii românești gata totdeauna s'o ajute și să-i apere integritatea.

După Tiberiu Brediceanu, un considerabil aport a fost adus nu numai muzicii românești dar însăși muzicii universale de către compozitorul maghiar Bela Bartok. Născut în Ardeal în 1881 acest muzician de înaltă concepție a artei, profesor la Academia din Budapesta și una din figurile cele mai glorioase ale muzicii moderne mondiale, a scos la ive-

ală valoarea imensă a muzicii poporului românesc din Ardeal, adunând peste 3500 cântece românești.

Urmând tendințelor noi ale muzicii moderne, îndreptate dela spiritul riguros academic spre formele naționale și exotice, Bela Bartok întreprinde prin anii 1913 și 1914 o culegere sistematică a cântecelor populare din Bihor și Maramureș. Academia română a publicat în 1913, 371 cântece din Bihor. A doua culegere de cântece din Maramureș a fost oferită Ministerului nostru de arte în 1920 și printr'o regretabilă lipsă de mijloace refuzată de acest minister. Un număr de 209 melodii din Maramureș au fost publicate în Editura germană din München „*Drei Masken*“ considerate fiind ca una din cele mai de valoare contribuții la studiul muzicii comparate.

Asupra acestor culegeri scrie Bela Bartok în No. 6. anul 1920 din revista germană „*Zeitschrift für musikwissenschaft*“ :
„Dintre toate popoarele din Ungaria, Românii sunt acei cari au păstrat forma străveche a muzicii lor, relativ neschimbată. Caracteristica unei muzici populare, neschimbată de cultura orășănească, și de muzica de artă, se manifestă prin împărțirea ei în categorii care se cântă sau execută la diferite ocazii.

Tezaurul muzicii românești se împarte în cinci categorii principale: a. (*Colinde*) se cântă numai la Crăciun b. (*Cîntece nupțiale*) (se cântă numai la nuntă) c. (*Boceturi*) se cântă după morți) d. *Dansuri*, e. *Doine*.

Prefața volumului publicat de Academia Română fiind un document cu deosebire de interesant în ce privește sistemul de a culege melodiile populare, cât și pentru documentarea noastră asupra cântecului popular românesc, voi cita o largă parte dintrânsa :

„Am adunat aceste cântece timp de patru săptămâni în vara anului 1909 și 1910 din împrejurimile Crișului Negru, adică din ținutul Beiușului și Vașcăului. Acest teritoriu geografic bine limitat formează o unitate din punctul de vedere al folklorului muzical.

Această culegere cuprinde cântecele cele mai cunoscute din jurul Beiușului și din formele muzicale obișnuite în acest ținut ne putem face o idee de dialectul muzical al aces-

tei țări. Cele mai multe din cântece au fost înregistrate la fonograf și fonogramele se găsesc în secțiunea etnografică a Muzeului Național din Budapesta.

Imprimarea la fonograf este de mare folos pentru colecționarea cântecelor, căci uneori pentru a nota exact adevăratul cântec popular *nu avem în muzică semne* cu cari să arătăm unele întorsături de voce, cum sunt alunecările capricioase dela un sunet la altul, cunoscute în muzică sub numele de *glisando* și de care numai prin fonograf ne putem da bine seama. De altă parte, nu e bine să se culeagă exclusiv cu fonograful fără a nota melodiile la locul culegerii căci cântărețul când e pus să cânte la fonograf, fără să vrea schimbă melodia, iar culegătorul trebuie să controleze și să noteze aceste schimbări. Din aceasta se vede că forma melodiilor populare este foarte elastică.

Fonograful este însă absolut trebuincios când se culege muzică instrumentală, căci se pot culege multe melodii în timp scurt, fără a obosi pe cel ce cântă ca să le repete mereu, ca la notația directă după auz. Apoi fluierul și cimpoiul de ex. produc numeroase și variate ornamente care cer timp și stăruință pentru a fi bine precizate pe hârtie. Pe de altă parte instrumentiștii nu se intimidă ușor ca acei ce cântă din voce, astfel că nu fac greșeli de memorie, iar culegerile se fac mai cu ușurință.

Melodiile ce mi s'au cântat însoțite de cuvinte le pot rezuma în următoarele categorii:

1. *Doine*, care prin aceste locuri se numesc *hore*. Poporul din aceste locuri nu cunoaște cuvântul *doină*. Ele se cântă *lento* cu ritm liber neprecizat, numit în muzică *tempo rubato*.

În doine, în ce privește textul găsim: balade, legende lirice, uneori chiar cântece ironice. Cele mai multe din aceste cântece sunt de origine foarte veche și par a fi caracteristica muzicii poporului românesc din Bihor. În timpul din urmă au pătruns și melodii de origină străină, transformate în spiritul cântecelor românești. Acestea au o mișcare și un ritm mai precis și astfel se îndepărtează dela doine. Ele sunt numite tot hore, dar sunt cântate aproape numai de către tineri.

2. *Arii de dans* cu text, caracterizate printr'o mișcare vioaie și ritm bine precizat. Când se cântă pe vioară se pot dansa, cum e dansul *Mărunțelul*. Textul lor este cunoscut sub numele de *strigături* (în Bihor li se zice *descânțece*.)

3. *Colindele*, cari aci se pronunță *corinde* și *cânțece de Crăciun*, cântate de flăcăi și oameni însurați.

4. *Cânțece de nuntă*, cum e *cântecul miresei*, cântat la nuntă de feciori.

5. *Bocetele*, cunoscute sub numele de *Vaete*, cântate după morți numai de femei.

N'am găsit de loc cânțece de copii. Am cules de asemeni și muzică instrumentală după vioară, căreia i se zice *higheghe*, după fluer, cimpoi și chiar *drâmbaie*. (drâmbă, drâng.) Cele executate din vioară sunt foarte răspândite și mai în toate satele se cântă de către țărani români și nici de cum de lăutari țigani. De asemenea se cântă mult și din flaut. În satul Câmp sunt și astăzi cântători din cimpoi, iar în Budureasa am înregistrat la fonograf o arie din drâmbaie. Acest instrument este răspândit în toate satele și se servesc de el mai ales femeile și letele.

Mi s-a cântat din vioară și fluer, doina zisă: *când cioabanul și-a perdut oile*. Este o melodie ce se cântă rar și pe un ritm nehotărât, care, când se lungeste, când i se adaogă o arie de dans „*când și le-a găsit*.” Cânțecele de acest gen sânt foarte răspândite în toate ținuturile pe unde am umblat și formează probabil o specialitate românească.

Din cimpoi am auzit și un cântec cu program, anume, imitarea cântecului pitpalacei.

Am grupat cânțecele după un sistem care a fost întrebuițat întâi de muzicologul finlandez Ilmari Krohn, unde cânțecele sunt fixate ca un lexicon după cadențele fiecărei linii. Uneori am transpus cânțecele astfel ca toate melodiile să sfârșească în nota *sol*."

După numeroase detalii tehnice, care nu și-ar avea locul în cadrul acestui studiu, Bela Bartok, în prefața culegerilor, mulțumește secțiunii etnografice a muzeului național din Budapesta, Academiei române din București și Domnului Ion Bușiția, profesor la liceul din Beiuș, care i-a fost de mult folos în adunarea acestor cânțece.

Urmând drumul deschis de Bela Bartok în folkloristica românească, compozitorul Sabin Dragoi, întreprinde în 1923 o culegere de cântece prin județele Arad și Hunedoara. Din acestea 303 colinde au și fost publicate cu text și prețioase adnotări de către Comisia de folklor a Ministerului Artelor.

Intr'o înduioșătoare prefață, compozitorul, fiu de sătean crescut în cultul datinelor strămoșești, povestește primirea colindătorilor în seara de ajun :

„Fac comparație zice el,“ între Crăciunul dela noi și Crăciunul dela voi. Îmi vine o furie nespusă, când văd pomul de crăciun convențional, strein și intrus, împodobit cu minciuni, și care cu timpul, va scoate și din cea mai ascunsă colibă, colinda străbună.“

Și mai departe dânsul explică : „Am întreprins desgruparea comoarei noastre muzicale, împins de dragostea nemărginită pentru poporul nostru. M'am ținut de principiile inaugurate de Bela Bartok, a cărui întreprindere o continuu. Această comoară este inepuizabilă. Ceia ce s'a cules de neobositul Tiberiu Brediceanu începând cu ultimul deceniu al veacului trecut, de compozitorul maghiar Bela Bartok începând cu anul 1910, constituie o foarte prețioasă contribuție la desgruparea și conservarea pentru eternitate a unui procent însemnat din bogăția folklorului nostru muzical. Cred însă că întregul nostru efort, rămâne neînsemnat în raport cu reala bogăție a acestui folklor. O împrejurare importantă m'a determinat încă să întreprind această muncă. Civilizația orășanească se răspândește prin desul și ușorul contact între poporul de la țară și cel de-la oraș. Această civilizație poate să ne cauzeze pierderea celor mai prețioase comori de artă națională, nu înțeleg numai muzica, prin abandonarea tradițiilor și strămoșeștilor obiceiuri care au fost și sunt la toate popoarele isvoare nesecate și mijloacele cele mai bune pentru manifestațiunile artistice. De aceea strig : „Să grăbim, că bate ora 12! Ne civilizăm! Ajutor!“

Această impresionantă confesiune a compozitorului ardelean a fost menită să pună la punct problema muzicii românești, a cărei primă necesitate este adunarea materialului folkloristic din toate părțile țării de către muziciani cât mai competenți.

Însă, trebuie oare să renunțăm la civilizație, la aportul considerabil al mării culturi muzicale universale, pentru a ne putea păstra muzica noastră românească?

Desigur că nu. Drăgoi, însuși a făcut studii muzicale complete la Praga, a putut să judece apoi cu o minte expertă și clară munca lui Bela Bartok, și-a dat seama de tendințele muzicii moderne, orientată spre cântecul popular, a înțeles cu aceiaș pricepere, câștigată prin școlile străine, cât de departe au ajuns de pildă Behii și Rușii cu muzica lor pornind dela cântecul național, pentru azi face loc în muzica modernă universală, și Sabin Dragoi, reîntors în țara sa, s'a așezat pe muncă grabnică pentru a-și ridica arta muzicală tot atât de sus ca în țările occidentului. În fața revelației comorilor de muzică populară, el caută să suscite interesul factorilor răspunzători ai culturii noastre, și scoate acest tragic strigăt de alarmă, pentru a ne trezi la o viață mai conștientă. Archiva fonogramică a ministerului artelor pe cale de constituire a putut răspunde la apelul său, i-a publicat o parte din prețiosul său folklor și desigur își va face datoria mai departe.

*

Maximilian Costin.

Teste neverbale de grup, pentru măsurarea inteligenței.

Concepția școlii active verifică zi de zi, necesitatea cunoașterii profilului intelectual al copilului.

Nu se poate concepe învățământul organic fără a cunoaște pentru fiecare elev în parte și implicit pentru clasă, potențialul de energie mentală.

Desigur, dacă nu îndrăznim a pretinde clase de etăți mintale, pentru a satisface setea nepotolită a acelor superiori vom salva totuși prin mijloace și metode adecuate, atâtea elemente terorizate până acum de școală.

În acest scop, *Institutul de Psihologie* experimentală și aplicată al Universității din Cluj, a alcătuit *Testele neverbale de*

grup pentru măsurarea inteligenței, având ca anexă o broșură cu instrucțiuni pentru aplicarea lor și cotearea rezultatelor.

Fiecare caet cuprinde 10 teste cu diferite desene iar elevul, în secunde fixate pentru fiecare în parte, va trebui să însemneze cu creionul, asemănări, împărecheri, nepotriviri sau să execute alte desene pupă cele date.

Se va cota fiecare test în parte și apoi se face totul.

Se înțelege că numărul de puncte realizate diferă dela copil la copil.

Institutul de Psihologie, prin anumite experiențe, a stabilit etatea mintală corespunzătoare fiecărui număr de pnncte.

Cum interpretăm rezultatele obținute? — Avem elevul M. A. cl. II., care a obținut un total de 72.

Căutăm în tabelă și găsim că are o etate mintală (E. M.) de 12,2. (12 ani și 2 luni.)

Din aceasta scădem etatea cronologică (E. Cr.) de (8 și 10 (8 ani și 10 luni). Vom vedea că elevul nostru este superior etății sale cronologice cu 3,4 și aceasta o însemnăm la rubrica „Observațiuni“ cu +3,4. Când este inferior etății sale cronologice însemnăm cu — 3,4.

Dar noi putem găsi și coeficientul de inteligență (C. I.) împărțind etatea mintală prin etatea cronologică și înmulțind rezultatul cu 100 ($\frac{E. M.}{E. Cr.} \times 100 = C. I.$)

E. M.=146. luni.

C. Cr.=106. luni.

Deci, $C. I. = \frac{146}{106} \times 100 = 137.$

Pe baza coeficienților institutul a făcut clasificarea următoare:

C. I.	Categoriile mintale.
0—22	idioți
23—49	imbecili
50—69	moroni
70—79	mărginiți
80—89	proști
	} debili mintali
	} înapoiți mintali
C. I.	Categoriile mintale.
90—109	normali
110—120	deștepți
120—129	f. deștepți
130 și peste	eminenți.
	} superiori

Rezultatul examenului de inteligență.

Nr. crt.	Numele și pronumele	Nr. pct.	Et. mint	Et. cron.	C. I.	Categ. mintale	Observațiuni
1	Boțian Valeria	92	+ 14	9,1	153	eminentă	plus 4,11
2	Cămărășan Ioana	47	9,4	10,7	88	proastă	- 1,3
3	Ciotă Ioan	52	9,9	8,4	117	deștept	+ 1,5
4	Ciotă Maria	52	9,9	9,2	106	normală	+ 7 luni
5	Ciotă Vasile	51	9,8	10,2	95	normal	- 6 "
6	Ciotă Irimie	79	13,4	8,10	150	eminent	+ 4,6 "
7	Crăciun Maria	65	11,1	8,11	124	f. deștept	+ 2,3
8	German Ioan	54	10	9,2	109	normal	+ 10luni
9	German Nichifor	64	11	8,6	129	f. deșt.	+ 2,6
10	German Zănovica	80	13,6	8,10	152	eminentă	+ 4,8
11	Maier Iosif	62	10,10	10,3	105	normal	+ 7 luni
12	Moțoc Alexandru	72	12,2	8,10	137	eminet	+ 3,4
13	Nițu Ioan	53	9,10	10,2	96	normală	- 4 luni
14	Pașcu Ioana	53	9,10	8,10	111	deșteaptă	+ 1
15	Petruț Maria	57	10,3	8,8	118	deșteaptă	+ 1,7
16	Sas Lucreția	43	8,10	8,3	106	normală	+ luni
17	Sas Vasile	54	10,	8,5	119	deștept	+ 1,7.
18	Sorlea Agapia	52	9,9	9,8	100	normală	+ 1. lun

Vătava la 17 Martie 1934.

Examinator,
Trifon Mischie
inv.

Vătava-Mureș.

Vaca lui Cristea.*

Frăsina a plâns mult în ziua aceea. Bărbatu său, Teodor Cristea, nici nu mai da prin casă de groaza bocetelor ei. Nu de alta, dar era și el slab de inger. Plânsul e contagios, impresionant; i s'ar fi muiat și lui ochii. Și așa, dece? Faci mai mult cu cât plângi, decât că te-ai plimba singur cu s-cul nenorocirilor pe spate, ori ți-ai pune cenușă pe cap? Este egal, una sau alta, când s'a deslănțuit mânia cerului asupra unui om sau a unei țări.

*

Iarna în acel an ținu fără întrerupere cinci luni. În toamnă, porumbul rămase necop pe câmp, vitele și celelalte dobitoace căzuseră de timp riu la iesle. Asta nu se mai pomenise în memoria bătrânilor din Apătenii de sus. Era prin April și câmpul devastat de viscolul iernei încă nu se bucurase măcar o zi de grațiile soarelui. Ultimele provizii de paie, ogrinji și frunze adunate din pădure, se sfâșeau p in șoproane și țarcuri. Mugete sfârșietoare țâșneau din grajduri în miezul zilei și 'n întinderea nopții.

Furturile se 'ntețiseră. Fiecare om vedea în cellalt un hoț care-l va jefui în noaptea următoare. Teodor Cristea sta îngândurat, cu șira spinării îndoită pe pragul șurii, prop. indu-și fruntea în furca mâinii. In grajd Pădureana scoase un muget lung, dureros, mai dureros ca o suferință umană. Teodor o auzi (pentru a câtea oră?) fără să-l miște. Știa el bine că nu i băgase de trei zile nimic în iesle. Ce era să-i bage? N'au tras și coaja de pe copaci să le o dea sărmanelor dobitoace? Morfăiau vitele și coaja de stejar cași frunzele țepoase ale bradului. In să a intervenit Ocolul silvic să nu se mai atingă nimeni de arbori. Circula svon prin sat că brigadiru, a împușcat o femeie care a fost prinsă cu un mănunchiu de crengi pe care le ducea la o

*) Fragment din romanul „Primăvară săracă“.

capră. Behăit de oi nu se mai auzea prin sat. Le-au tăiat cu nemiluita oamenii, ca să economisească fânul pentru vite. La toată casa vedeai piei întinse pe stâlpi. Peste sat plutea un miros urit de grăsime topită. Vaca din grajd dragă lui Teodor Cristea ca și ochii săi, mai mugi odată prelung și trist. Cristea își încordă busul trudit de chinuri și griji, deplasându-se în ușa grajdului. Pădureana sta trântită jos cu un corn înfipt în pământ, cu picioarele neputincioase întinse strâmb în patru direcții. Și totuși la mulsul de dimineață au participat tusaltru copiii lui Cristea. Frăsina i-a stors tot ugerul într'un șistar de lemn al cărui fund abia fu acoperit. El s'a apropiat de animal, i-a desmierdat șo durile, coastele și șira spinării ieșită prin piele ca un tăiș enorm de secure.

— Pădureană, Pădureană, scumpa moșului, ce te doare pe tine m-ică? Știu, n'ai mâncat demult. Doamne, fie-ți milă măcar de bieteles dobitoace că ele s'fără păcate! Ți-ai găsit să mai te audă Dumnezeu! Vaca s'a sezizat de durerea stăpănu-său, a întins gâtul tremurând și i-a răspuns netezindu-i cioarecii cu limba ei aspră. Cristea se lăsă pradă unor sentimente de sduncinătoare milă. Fața lui de culoarea pământului argilos se crispă în riduri, ochii i se unflară în cupele frunții sbucnind în prelingeri de lacrimi pe lângă rădăcina nasului. S'aplecă încet, cuprinse cu patimă gâtul Pădurenei vrând să stabilizească o comun tate de suferință între el și dobitoc. Vaca simțea, îl privea cu doi ochi negri, blânzi ca apa din fundul a două fântâni. Din ei nu mai radia viață, cel mult o rază; să mai întârzie moartea cu un ceas sau o zi.

*

— Adu cuțitu 'al mare, nevastă!

— Vai de mine, nu dragă, n'o omorî! Pădureană, Pădureană, ne lași uscați, mai uscați ca pereții, fără laptele tău!

— Ți-am spus odată, să nu te mai aud bocind! . . .

Frăsina — îi știa de frică — luă pe Vasile, băiatul de fiță, în brațe, iar pe ceilalți lângă ea.

— Iacă pui'or, de azi înainte nu mai are mama deunde să vă mai dea lapte! Nu i lapte, nu i! Pădureana moare. S'a uscat, s'a stors pe picioare.

Teodor a chemat pe câțiva vecini să-i ajute a o scoate

afară; de omorît trebuia omorîtă, fiindcă mai bine de mâncat decât de aruncat, ea tot va muri.

Au sosit în graba mare: Militon Vascu, Mihail Pântea, Ilă Surdu, s'a. Au scos-o târiș peste prag până la șopron. Ea deja nu mai simția nimic. Iși mișca rar doar ochii în găvanele lor.

Inspăimântau privirea nărilor largi ca două lampioane de autobus și pâriitul oaselor când o mișceau dela un loc la altul.

— Haide brè omule, bagă-i cuțitul în gât, nu fii mujere!

— N'ar trebui s'o amețim c'o lovitură de topor în cap? propuse Militon.

— Nu-i nevoie . . . Implântă cuțitul! A-șaaa! . . .

— Acum, sus cu ea, uite ici sub șopron s'o atârnam de o gridă puternică, mai adăugă Ilă Surdu.

Ii trecură pe din susul genunchilor de dinapoi un par. Apoi îi căscară picioarele în formă de V. Pielea se'ntorcea, lăsând descoperiți mușchii vâscoși și livizi ai pu'pelor.

— Frăsino, adu hârdăul ăl mare ca să turnăm mațele!

Nevasta îi aduse grăbită vasul, apoi se dădu la o parte. Cei trei copilași mai mărișori nu mai curmau plânsul. În urmă, se asociè și Frăsina.

— Să nu mai aud nimic! Haiti, plecați de aci! se răsti Cristea, apucându-se de sfâriceat trupul Pădurenei cu mânecele sumese până'n cot. Fiecare spintecătură de cuțit *îl durea*, scrișnea din măsele, ca să nu audă fâșiitul cuțitului prin carne. Mațele put. Gura omului flămând miroase identic cu pielița intestinelor. Scârbit de mirosul lor, el scuipă cu desgust spre stânga, pe spatele unei javre, care, cu coada 'ntre picioare aduna toate ciosvârtele.

Se strânse lume multă în ograda lui. Toți cereau carne pe „împrumut“ sau cu bani „pe așteptate“.

— Ține tu mă Flore a lui Onu capul și plumânii, ca să le faci zeamă copiilor, zise Cristea, întinzând părțile amintite unui om palid, abătut, cu țundra cârpită 'n spate, tată a vr'o nouă copii. Făcu ospăț satului trupul Pădurenei, oprindu-și pentru el doar un picior mai îngrămădit de carne.

Un gard de nori la apus, un luminiș de cer la răsărit, dădea speranțe de ploaie.

Teodor Cristea nu mai aștepta nimic dela cer, nimic dela oameni.

Un umanist, domn al Moldovei.

Una din figurile cele mai interesante și mai misterioase din istoria Moldovei, este aceea a lui Iacob Eraclide, care prin lupta de la Verbia de la 10 Noiembrie 1561 ocupă tronul Moldovei, alungând pe Alexandru Lăpușneanu.

Descendent al unei vechi familii princiare, căruia Turcii i-ar fi răpit insulele Samos și Paros, sau un impostor, care fiind la Bruxelles cu principele celor două insule, isbuti să fie privit ca fiul acestuia.

Despot Vodă cum i s'a spus, reprezintă în istoria noastră o încercare de a stabili și răspândi doctrina lui Luther la gurile Dunărei. Născut în insula Creta (N. Iorga, *Revista Istorică VII.*) mai târziu îl aflăm în insula Chios unde primi solide cunoștințe matematice de la Hermodus Lestarchus unul din cei mai renumiți savanți ai timpului său (Legrand: *Bibliographie Hellénique des XV. et XVI. siècles*). Iacob Eraclide călători prin Franța unde cunosc pe *Iustus Ionas* elevul lui *Melanchton* și amicul copiilor lui Luther. Grație acestuia, Eraclide intră în legături de prietenie cu principalii conducători ai reformei din Germania (H. Petri: *Relațiunile lui Iacobus Basilikus Heraclides cu capi reformățiunei*).

La curtea contelui de Mansfeld stătu zece ani. În timpul acesta trecu la religia lui Luther și se împrietenii cu Melanchton și cu ginerele acestuia Caspar Peucer.

Cu călăreții contelui Günther de Schwarburg, care erau înarmați cu pistoale (o inovație în arta militară a timpului) Eraclide luă parte la luptele contra lui Henric al II regele Franței, distingându-se la luarea cetății Thérane și la lupta de la Hesdai, lupte descrise de el într'o carte apărută la Anvers la 1555.

Pentru a-i mulțumi de modul cum se comportase în aceste lupte, împăratul Carol al V îl făcu Cavaler și Conte palatin cu dreptul de a încorna poeți, iar actele sale, din care făcea parte și un arbore genealogic, fură legalizate de cancelaria imperială. (Hurmuzaki : *Documente vol. II.*) Primi poeți încoronați fură doi elevi de a lui Melanchton, Zaharias Prae-

tarius și Franz Raphael. Cu scrisori de recomandație din partea lui Melanchton cu care întrețină o bogată corespondență, Eraclide merse la curtea regelui Danemarcei. În toamna anului 1556 îl aflăm profesând matematicile la Universitatea din Rostock. Nu stătu multă vreme aicea pornind la Königsberg unde capătă repede prietenia și protecția ducelui Albrecht de Hohenzolern grație căruia primi un loc în armata polonă. (N. Iorga: *Nouveaux materiaux*). Reîntors din campania din Lituania, Eraclide la Vilna fu protejat de puternicul principe N. Radziwill. Datorită acestuia, cunoscu și se împrietenă cu cei mai de văză reformați din Polonia, așa că unul din copiii lor Iohannes Laski ceru lui Eraclide să scrie și să lumineze pe ducele Albrecht de Hohenzolern cum este privită la reformații din Polonia chestiunea împărțășaniei, iar Antonio Maria Gratiani secretarul nunțiului Francesco Commendon scrise o biografie a lui Eraclide care fu trimisă la Roma (N. Iorga: *Nouveaux materiaux*).

II.

Nu se cunosc cauzele care au îndemnat pe Eraclide să părăsească Polonia și să vină la curtea lui Alexandru Lăpușeanu. Bine primit la început, această prietenie nu ținu mult și Eraclide fugi la Brașov.

Cum însă brașovenii nu voiau din cauze comerciale să-și strice prietenia cu Lăpușeanu, Eraclide fu obligat să părăsească Brașovul mergând mai întâi la Palatinul Rusiei și de aicea la Kesmárk moșia lui Albrecht Laski nepotul lui Iohannes Laski. Aci la Kesmárk fu pus la cale planul de cucerire al tronului Moldovei.

Un Sigismund von Torda fu trimis la împăratul Ferdinand și la fiul acestuia regele Bohemiei Maximilian pentru a le cere ajutor promițându-le alianță contra Turcilor (Hurmuzaki, *Documente* vol. II.) Cum un an mai înainte, împăratul încheiase pace cu Turcii, consiliul de coroană fu obligat să refuze propunerea lui Eraclide. Cu armele primite de la ducele Albrecht care credea că Eraclide va încerca cucerirea insulelor, el caută a ocupa tronul Moldovei. Încercarea eșuă. Eraclide fugi la Kazan. Însă împăratul Ferdinand, nutrind gândul că cu ajutorul lui Eraclide ajuns domn al Moldovei va recâștiga Ungaria și Transilvania, îi dădu o subvenție de 8000 de florini și permisiunea de a înrola mercenari pe teritoriul imperiului. O nouă încercare reuși, și în Noembrie 1561 Eraclide ajunge domn al Moldovei.

A. E. Casimir.

Poezii

Pastel din Carpați.*

Frunze moarte cad în vânt . . .
Cântă vântul, cântă apa
Cântec sfânt;
Vremea 'nfige 'n mine sapa
Ca 'n pământ
Și sapă groapa . . .

Cețuri sure stau pe munți
Ca turbane
Pe îngândurate frunți,
Și coboară 'n caravane
Turme mari de oi bârsane,
Baci cărunți . . .

Bat tălângi și codrii plâng,
Bruma cade . . .
Lacuri moarte mai răsfrâng
Chipul veștedului crâng . . .
In cascade
Cad pârae . . . Șters în gol,
Piere cel din urmă stol . . .

Vasile Al. Gheorghe.

* Din volumul „Pământ”.

Pastel de noapte.

E noapte... O noapte de vară. Tot cerul
I-o mare cu raze de-argint înseilat
Și luna, o blondă fecioară vicleană,
Alunecă 'n ritmicu-i mers legănat...

Un vânt obosit a trecut prin duminică
Și leneș pârâul șoptește în vad...
Un greer se roagă plângând în otavă...
Și repezi bolizii în noapte tot cad.

O vatră clipește pe culme... Iți pare
O candelă-aprinsă într'un templu păgân;
Și-o doină se rupe din greaua tăcere
Spunându-ți că plânge truditul român.

Prin sat nu e nimeni... opaițele-s moarte.
Un câine departe s'aude lătrând, —
Și-o cumpănă scârțâie undeva 'n noapte
De câte ori suflă vre-o gură de vânt...

Adoarme pământul... și pacea coboară...
Și vântul, crai lotru, se culcă'n făget —
Subt deal, obosită, apune și luna...
Și noaptea din ceruri coboară încet.

Corneliu Albu.

Cărți.

Opera lui Mihail Eminescu, vol. I. de G. Călinescu, (Ed. *Cultura națională*). „Viața lui Mihai Eminescu“ ne îndreptățește ca, pentru viitor, să așteptăm dela dl. Călinescu o lucrare monumentală. Prin prisma aceluia material informativ autorul a conturat atât de precis constituția psihologică a lui Eminescu, prin reliefaarea evenimentelor cari au exercitat vr'o influență asupra sufletului lui Eminescu și a aceluia cari s'au născut din manifestaarea aceluia suflet, încât nici o îndoială nu ne-a mai putut rămîne că dl. Călinescu știe să atingă problemele în punctele lor cele mai esențiale.

Trebuia ca să vedem acum explicarea aceluia suflet, studiat pe un alt plan: acela al operei. În prima lucrare dl. Călinescu reușise din plin. Dar în aceasta mai recentă?

* * *

Primul volum din *Opéra lui Eminescu*, care singur a apărut, se ocupă despre filozofia autorului *Sărmanului Dionis*. Evident cea dintâi problemă este aceasta: fost-a Eminescu un filozof în realul înțeles al cuvîntului? Iată răspunsul: „Filozof este Eminescu, dar nu pentru atitudinea contemplativă a poeziilor lui ci pentru semnele neîndoielnice de *metodă* pe cari i le descoperim în cugetări și care leagă cu un ciment trainic toate părțile speculative ale operei.

Este cel mai dificil punct de vedere pe care dl. Călinescu a putut ca să-l aleagă pentru a-și argumenta afirmația! Eminescu filozof pentru unele „semne“ de „*metodă*“? Mai întâi, oricît de cimentată ar fi o metodă, ea nu acordă numai decît și titlul de filozof, iar în al doilea rînd ceea ce a rămas nesoluționat pînă astăzi e tocmai această dublă personalitate a lui Eminescu, manifestată pe deoparte prin pesimismul versurilor sale și prin optimismul ce se deprinde din ideologia lui politică. Argumentul nostru n'ar avea însă nici o tărie, în felul care o prezintă, fiindcă dl. Călinescu stabilea o metodă în părțile *speculative* ale operei,

iar poeziile ar putea fi mai de grabă asimilate ca un produs al sentimentului. Iată însă ce spune în altă parte dl. Călinescu, citind acest vers :

„*Un vis al morții eterne e viața lumii întregi*“ „Lumea ci-tește această strofă (din care noi am citat un singur vers) și e incredințată că poetul e pesimist, confundînd deprimarea cu *speculația*“. Exact : e ceva speculativ acolo care însă probează un complect desgust al lui Eminescu față de viață, un iremediabil despreț pentru tot ce poate constitui o frămîntare a acestor „mușuroaie de furnici“. Și acelaș Eminescu duce mai tîrziu furtunoasele sale campanii la *Timpul*, cari l-au consacrat ca unul din cei mai mari ziariști romîni !

Da, suntem de o părere cu dl. Călinescu : Eminescu a fost un filozof, dar nu pentru că a avut o metodă ci fiindcă în această metodă a gîndiri era și ceva *original*. Iar aici autorul recentului studiu, are cîteva magistrale analize : recunoscînd o mulțime de influențe cari s'au exercitat asupra lui Eminescu, ca criticismul lui Kant, panteismul lui Spinoza, idealismul lui Fichte, panlogismul lui Hegel, determinismul lui Schopenhauer și în sfîrșit nenumărate înfrîuriri, adeseori contradictorii, a o mulțime de clasici din antechitatea elinică. dl. Călinescu printr'un mecanism foarte subtil, a scos la lumină contribuția personală *filosofică* a lui Eminescu la propriile sale lucrări. Deosebirea dintre concepția lui Kant și Eminescu asupra timpului și spațiului așa cum reiese din *Sărmanul Dionis*, precum și paralela dintre concepția lui Hegel asupra lumii și aceea a poetului romîn, elucidează clar că Eminescu a avut într'adevăr o formă personală de gîndire. Fără însă a se putea nega covîrșitoarele influențe și mai ales aceea a lui Schopenhauer.

Totuși, partea cu adevărat nouă în volumul dlui Călinescu, este capitolul *Filozofia practică*. O ingenioasă explicație, a întregii ideologii (fiindcă ideologic este iar nu filozofic) este construită pe fundamentul unei premise care e la origina atitudinii lui Eminescu față de problemele sociale ale epocii sale : admirația și supunerea față de natură. Intr'adevăr, genialul redactor dela *Timpul*, raportează orice fenomen la natură : pledează pentru statul țărănesc fiindcă țăranul e cel mai aproape de natură și fiindcă el o exploatează mai din plin, pentru puritatea limbii, fiindcă ea ne leagă mai mult de tradiția romînească identificată cu viața liberă

în natură. Statul național trebuie impus fiindcă numai gruparea omenească sub formă de națiune e naturală. Iar acest stat fiind *natural* va fi supus tuturor legilor naturii, adică luptei pentru existență și eliminării organelor de prisos: și aici ajungem la antisemitismul și conservatorismul eminescian.

Atribuirea materialismului istoric lui Eminescu, ni se pare însă cu totul exagerată, chiar dacă textul citat poate servi ca un argument. Atâtea alte scrieri ale poetului contrazic această doctrină, încît chiar cea mai debilă asemănare între el și Marx este complect imposibilă.

Nicolae S. Ursu.

M. Ilovici: NEGATIVISMUL.

Ilustrul savant zurbagiu dela Găiești și-a ouat însfîrși cartea: *Negativismul tinerei generații*, vestită încă de mult cu afișe, manifeste și zurgalai. Are 208 pagini-y compris evident și tabla de materii.

D. M. Ilovici își începe opera în chestie cu cîteva considerații făcute asupra complexității spirituale a omului modern, ciugulite de ici de colo — știți D-voastră povestea: André Gide, Oskar Wilde, Keyserling ba cîte-odată și Nietzsche — haotic și stupid. După ce în cinci sau șase pagini limpezește problema progresului a civilizației, a spiritualității și-a omului vremii noastre, citind la fiecare rînd cîte-un nume de notorietate europeană și afirmînd inexactități isbitoare ca aceea că Berdiaeff înțelege prin noul său ev mediu „fecundarea occidentului cu orientul creștin,” tînărul negativist cu tuleiele de-abea înmugurite sub orificiile nasale își propune să purifice cultura romînească de toate acele false valori cari au puroiat-o și continuă s'o puroieze. Intenție curată și cît se poate de igienică pentru actuala stare de lucruri de la noi. Numai cît d. Ilovici ce face? Erijîndu-se în purtătorul de credințe al tinerei generații, începe să se răfuiască cu cei bătrîni. Li acuză, îi poartă din pumn în pumn pînă cînd la urmă îi neagă radical — zice-se-c'o cinică sinceritate. Așa simplu. Fără nici o dialectică. Negînd mereu, îngămădește cuvînte a căror noțiuni sunt sigur că au o configurație incertă în cuta circumvoluțiunilor sale cerebrale — dacă le are? — Și atît. Trăire, experiențialism, cunoaștere, talent etcetera. Dar mă întreb: o revizuire de valori, avîntul de primenire al unei culturi presupusă viciată nu trebuie să aibă

la rădăcinile lui substanță bogată a unei demonstrații logice irefutabile? Nu trebuie să-și câștige, înainte de toate, un punct de pornire care să nu sufere contrariere? Căci aduce doar la împlinire citate din cîțiva scriitori streini hiper — cunoscuți cred că nu însemnează a convinge pe nimeni, spre exemplu, că d. Rebreanu e un romancier desuet. Sau că d. Cezar Petrescu e un plagiator prins cu mîța'n sac.

Așa dar d. Ilovici pune în discuție problema generației noi și caută să-i definească spiritualitatea. Pentru aceasta neagă cu voluptate sadică tot ceace-i tradiție. Rostogolește în noroi valori consacrate, decapitează idoli, pentru a ridica în locurile statuele învăluite de nimb fals a cîtorva tineri. Pe d. Rebreanu îl detestă fiindcă, auziți enormitate, e sămănătorist. Iar d. Cezar Petrescu e un pericol pentru literatura noastră deoarece are prea mult talent. Ergopliază (logica e a. d. Ilovici.)

Generația nouă e pentru cunoașterea experientalist-ontologică Urăște talentul. Talentul e superficialitate. Tînărul poet sau prozator român nu scrie un rînd pînă cînd n'a ajuns să cunoască în urma unor trăiri intense, realitatea quintesențială a cosmosului. El vrea cunoașterea prin trăire. Dragă d. Ilovici ești un ipocrit. Cînd d-ta știi ce agramăți erudiți și hoți ordinari (calibru Alfons Adania et comp.) găzduște această tînără generație de ce vii să-mi spui că ea *trăește*, că ea se sbate în cleștele înroșit al chinului lăuntric? Iartă-mă că sunt sincer: minți.

Hotărît n'o să contest autentică trăire a unui Mircea Eliade, om de al cărui creier mare am impresia că nu se mai îndoește nici o minte lucidă din țara românească. Imi plac apoi mult izbucnirile apocaliptice ale papinianului Cioran fiindcă văd în ele svîrcolirea unui suflet fecund. Dar aceasta nu mă îndreptățește să nu rîd de toate ineptiile indigerabile ale unor tineri versificatori, în a căror stea d. Ilovici crede cu nesmintită tărie, de oarece sînt... tineri și deci dăruți cu harul unei noi spiritualități. Nu înțeleg de ce în definitiv d. Liviu Rebreanu fiindcă e de 53 ani e un scriitor mediocru și... onest, și de ce masivele sale romane n'ar putea sta alături de finele volume de analiză psihică ale d. Camil Petrescu? D. Ilovici face o greșală imensă: cade în exclusivism. Tot ce-au scris bătrînii e prost, neautentic; tot ce scriu tinerii e trăit, autentic. Prin urmare dacă forțele oarbe ale întîmplării au făcut să te naști înainte de anul de grație 1895, în virtutea unui

crud destin nu poți fi scriitor mare. Argumentul decisiv! așa vrea furiosul nostru negativist. D. Cezar Petrescu a avut ghinionul să vadă lumina zilei, pare-mi-se, în 1890. Din această cauză literatura d-niei sale e facilă, neintelectuală, nerealizată artistic, lipsită de expresie personală. Și așa mai departe, d. Ilovici, în calitatea sa gîde al literelor romîne, continuă să-l învinuiască pe autorul *Comorii Regelui Dromichet* de fel de fel de insuficiențe fără s'aducă însă în sprijinul afirmațiilor sale nici o dovadă concludentă. A spune că romanul *Intunecare* nu e realizare a vieții ci literatură pacifistă și tendențioasă, scutindu-te inocent de argumentare, e neros. Faptul nu merită comentarii, fiindcă o operă amplă și atît de arhitectonic zidită ca *Intunecare* cere pentru a fi discutată un adversar cu funcțiunile craniene ceva mai puțin obtuze decît cele ale d. Ilovici.

Dar acolo unde patriarhul negativismului imberb ajunge cele mai senine culmi ale lipsei de discernămint critic sunt paginile în cari intenționează să demonstreze că d. Cezar Petrescu e un plagiator. Cică acest „enfant terrible“ al romanului nostru contemporan a copiat pe Slavici și pe Radu Cosmin — notați vă rog Cezar Petrescu fură din Radu Cosmin, — iar după ce i-a epuizat pe acești doi scriitori, a tradus din Gaston de Pavlovski pasagii întregi pe cari le-a integrat în contextul volumelor sale. Aveți bunătatea și deschideți și d-voastră *Negativismul tinerei generații* și citiți pag. 132—136 spre a vă convinge de crasa deficiență a simțului literar de care dă dovadă d. Ilovici.

Sunt primul care dorește cinstea în locul minciunii. Iar un gest de negare serioasă îl aprob cu entuziasm juvenil. Aruncarea în vileag a tuturor acelor moravuri putrede ale redacțiilor sau ale conspirației de gașcă o vreau. Deasemenea denunțarea scriitorilor cari au furat pagini din autorii streini. Cu o singură condiție însă: să nu le facă D. Ilovici tînăr ce se dorește senzațional și scandalos și care pe un volum dat unui cunoscut poet scrie dedicația numai în superlative — de altfel meritate — pentruca în paginile ce urmează să-i numească scrisul cacofonic și vulgar. Bine înțeles fiindcă tînăra generație „nu vrea să spuie decît ade-vărul“.

Septimiu Bucur.

Gh. Antanasiu: Invățământul surdo-muților
(studiu medico pedagogic Timișoara).

Iată o carte scrisă nu din pretenția de a parveni sau de a-l face glorios pe autor, ci numai din dorința de a informa pe acei ce îi preocupă educația elementelor tinere cari au nevoie de Asistența și Ocrotirea socială, de felul cum se lucrează într'un institut de surdo-muți. Lucrarea domnului Gh. Antanasiu, are meritul că este cea dintâi la noi de felul acesta care încearcă să deschidă ochii tuturor acelor ce nu cred în posibilitatea de a face să vorbească un muț, a-i aplica un program de instrucție în urma căruia copilul să poată scrie, citi cu un cuvânt, a-i da un capital de cunoștințe echivalent cu instrucția a patru clase primare bine preparate, plus o meserie. Un surdo-mut nu mai trebuie să fie o îngrijoare pentru o familie, oricât de obscură ar fi ea. Principii, metode, procedee, cauză, mijloace, toate conturate precis și adâncite. Dar, din nevoile, din neajunsurile în care sunt lăuate de stat aceste instituții (5 în țară) n'a scris dl. Gh. Antanasiu directorul institutului de surdo-muți din Timișoara. (Credem că ar putea să scrie un alt volum pă chestia asta). L-a lăsat pe d. prof. univ. Vladimir Ghidionescu — în *prefață* — să atingă această problemă, dependentă de Ministerul Sănătății și Ocrotirilor sociale. E bine că se mai găsesc ici coala suflete calde, iubitoare, pasionate, călăuze pentru destinul unor nefericite ființe umane. Realizările d-lui Antanasiu nu sunt altceva decât rezultatul unui caracter, a unei voințe, a unei pasiuni pentru binele umanității.

N. Albu.

Dr. Gheorghe Dragoș: Cooperația în Ardeal. — Istoric, situația actuală, perspective.

Printre multele publicații din acest an, ne-a fost dat să înregistrăm apariția acestui studiu relevantor în domeniul economic. Lucrarea d-lui prof. Gh. Dragoș, despre „Cooperația din Ardeal,” fixează și expune definitiv, situația din punctul de vedere al cooperării la cele trei neamuri conlocuitoare: români, sași și maghiari. Necesitatea unei lămuriri a trecutului cooperației ardelenești era imperioasă, putându-se trasa și fecunda idei noi în legătură cu ameliorarea impasului economic actual, o reabilitare a

capitalismului prin atenuare și regenerare prin cooperatie. De altfel aceasta este și inovația preconizată de autor, care explică întrucâtva și rațiunea studiului.

Reesă din studiu o supremație a cooperativelor săsești. Aceasta trebuie să ne servească nouă românilor un muștrător exemplu, pentru a lichida odată cu pretențiile absurde de intelectuali la sate și buirocrați la orașe, dedicându-ne unei vieți practice.

Cartea e o prețioasă contribuție la luminarea și elucidarea acestei probleme, în direcția căreia s'a lucrat la noi puțin și sterp. O migăloasă muncă de statistician, d-l profesor Gh. Dragoș, ca un cunoscător profund al problemei și a situației noastre economice lămurește integral starea confuză ce domnea în Ardeal în problema cooperatiei.

Iată pentruce astfel de cărți înseamnă un eveniment în literatura noastră economică. E o valorificare și a unei prestațiuni practice depuse de autor în acest sens.

George Freamăt.

Ion Călugăru: ERDORA — roman — edit. Naționala Ciornei.

După succesul repurtat de d-l Ion Călugăru, cu romanul „Don Juan cocoșatul“, *Erdora* constituie un declin în talentul scriitorului. Lipsa unei acțiuni serioase, lipsa unei coerențe în scris, stabilesc insuccesul acestei cărți. Despre un motiv psihologic, concretizat prin narațiune, într'o formă definitivă, autentică, nu poate fi vorbă. E o ratare a talentului și o supra excitare a dorinței de parvenire în lumea literelor. Dialog stângaci, lipsit de animația realității, secondează un stil oarecum detestabil și impropriu autorului din „Don Juan cocoșatul“. Probabil „Erdora“ este o linie orizontală cu tendință spre gravitațiune a romanului „Omul de după ușă“.

B. Iordan: Vitrina cu păpuși de porțelan — roman — colecția Hortenzia.

Noua carte a d-lui B. Iordan, nu constituie o surprinză în cariera literată consacrată prin *Normalștii*. Putem doar remarca o notă pedantă în scris, cu semnificații mai adânci în utilizarea dialogului. Există puțină superficialitate în stil, imbibată de un snobism abia remarcabil în expresiile polimorfe, radicale.

Mircea Severin — eroul romanului — este tipul intelectua-
lului provincial, pentru reliefaarea căruia, autorul, indică reflexiile
psihologice introspective, cu o nuanță, însă, de egocentism ratat.

Toată acțiunea — mai ales prin conversații — irizează un
tempo nervos, accelerat și izbucniri sentimentale analoge cu cele
din romanele sărace apărute în fascicule. Suntem convinși că dl.
B. Iordan nu-și va mai irosi talentul în astfel de acțiuni anemi-
ce, lipsite de suflu interior. *Normaliștii*, ne stau chezașie.

(g. f.)

Lacrimi de argint se numește volumul de versuri al d-lui
Pompiliu D. Preca. Toate poeziile din aceste volum trădează o
sensibilitate poetică, un talent real. Ceva pentru d. Preca; e ob-
sedant (nu ?) în „Lacrimi de argint“ *moartea*, cimitirul și alte expresii
cu fond interior, cari îți fac impresia — destul de banală —
a unui om sfârșit.

Pământ. Din falanga versificatorilor ardeleni, cari au cinstit
scrisul românesc imediat după război, face parte și d. V. Al.
George. Volumul d-sale de poeme „Pământ“ deși demult apărut
își păstrează prospețimea, ca de altfel toate poeziile în forma clasică,
în care sbenghuc *frumosul*. Astfel de poezie primești, le torni
în suflet, ca un pahar de apă răcoritoare pe timp de căldură
într'un veac îmbâcsit.

În umbra lui Crist sunt poeme în proză pline de duh creș-
tinesc. Metaforele d-lui Oct. Șireagu, deși uneori trec de ceace
se numește *sinceritate religioasă*, rămân un pumn de petale ad-
mirative în *umbra lui Crist*. Unele se ridică prin expresia și
temperatura dată de d. Șireagu precum și aceea pe care le-o dă
cititorul, la înălțimea de *psalmi*. În ciclul „Din oazele gândirii“
— maxime — cum le numește autorul, am găsit prea puține „ma-
xime“. Deasemenea nu găsim explicații de ce O. Ș. scrie cu li-
teră mare pronumele personal Ex . . . Mi-am pus urechea la piep-
tul *Tău* (e vorba de copila sa Beatrice). Prin aceste observații
n'am negat valoarea literară a acestor frumoase poeme.

(n. a.)

Reviste.

Inmuguriri. An. III. Nr. 3-4. Afară de scrisul bun al dd.: V. Tempeanu, D. Murărașu, Stino, Tr. Ionescu și Delafântănele, regretăm, nu putem reține nimic din acest număr. A, ba da! Inițialele M. Ș. (Cronica revistelor) sub care se ascunde un agramant ce scrie: *cinci spre zecelea*. Natural ca în crêerul acestui domn noțiunile de „progres“ și cultură să fie foarte strâmte. Luați-i tocul din mână că se încurcă băiatul . . .

Plaiuri săcelene. An. I. Nr. 4-5. Prin apreciablele eforturi ale directorilor ei dd.: Victor Todoran și Ion Crișbășanu, acest număr se prezintă ceva mai bine. Menționăm critica subtilă făcută cărții: „*Die Mokbanen*“ iscălită de d. Tudoran. Pe aceeași linie a unor posibilități viitoare îl așezăm și pe d. Crisbășanu. D. Nic. G. Moisiu iscălește un frumos „Sonet mediteranean“.

Frize. An. I. Nr. 2. E o revistă pe care o scot tinerii scriitori brașoveni; N. Cantonieru M. Chirnoagă și Aurel Marin. După conținutul acestui număr întrezărim intențiile conducătorilor ei de a scoate din „Frize“ o bună revistă literară. Bani să fie, că talent au toți trei . . .

Sibiul Literar. An. I. Nr. 1. Dela Sibiu ne vine această revistă plină cu nume cunoscute din „Provincia Literară“ a lui Paul Constant. Condițiuni tehnice ireproșabile. Mărturism sincer — după ce am citit-o — ne așteptam la mai mult. Sperăm că nr-ul viitor va salva prestigiul „Sibiului Literar“.

Puhoiul literar.

Dela Axente Sandomirsky la Clifford Moore. Pentru o bucată de pâine, scriitorul român face gazetărie, biurocrație, politică și chiar profesorat. Pentru o bucată de cozonac, scriitorul albanez, egiptean ori... macedonean, face simbolism, futurism, îl dă gata pe Shakespeare, se angajează deputat în partide adverse, ori, deținător al unui mimetism fără secrete, se transformă hocus-pocus, în scriitor străin.

Între *Meșterul Manole* și un snop de aforisme menite să înfunde pe Chamfort, Dl. poet Victor Efimiu se metamorfozase acum un deceniu în rusul Axente Sandomirsky, servindu-ne romanul istorico-erotic ori erotico-istoric „Rasputin, bestia mistică”.

Dl Fritzo-Fregolli Aderca, după ce printre alte cameleonisme literare, în Lăcustă Thermidor a încercat să mimeze fără succes pe Mauriciu Dekobra, îmbătat de gloria întâiului amant al Dnei Chatterly, și-a întors pielea pe dos zicându-și Clifford Moore, pentru ca să ne servească pe al doilea amant, de zece ori mai pornografic, al renumitei englezoaice.

A intervenit, confiscând romanul, Parchetul de Ilfov, sezisat de Consiliul Corpului 2 armată, prins subit într'o criză acută de puritanism literar.

Pentru ca să se pună capăt țigăniei culturale pe cale să atingă atât de grav morala publică, se așteaptă cuvântul apostolic al celui mai autentic al nostru scriitor faraono-egiptean, din fruntea celui mai curajos al său ziar cotidian.

I. Neagu.

Note.

Profesorul Al. Banciu din Braşov.

De obicei însuşirea de idealist e atribuită mai ales celor tineri şi se înţelege prin ea năzuinţa spre anumite realizări, spre anumite culmi. El înţelege să-şi realizeze dorinţele şi principiile prin eforturile şi munca sufletului său, cucerind într'un anumit grad notorietatea publică. Adesea idealismul înseamnă sgomot, arivism, atitudine calculată. Idealistul vrea „să ajungă“. Şi mai ales idealismul celor tineri cuprinde o însemnată parte din dorinţa de a se impune cât mai grabnic ca *personalităţi*, ca *nume*, această impunere fiind un adevărat . . . ideal. Pentru această isbândă sunt sacrificate multe credinţe scumpe, se înlădiază multe intransigenţe brave, dar care ţin departe pe idealist de posibilitatea realizărilor şi deci sunt adevărate piedeci în drumul lui de om care se urcă biruitor cât mai repede. Se comit atunci toate laşităţile, toate abdicările; idealismul se încovoie sub puterea lichelismului. Aceasta a făcut pe cineva să spună cu atâta dreptate: „*Ce frumoase ar fi idealurile dacă n'ar fii idealişti*“. Idealistul acesta are veleităţi *personale*, dorinţi *personale*, vrea renume *personal*. Idealismul lui este setea de mărire, este egoism, este posibilitatea de parvenire!

Acest idealism e mincinos, e o sfruntare, e *fals*. Nici-un cuvânt n'ar fii prea greu pentru a-l condamna, pentru a-l

umili. Idealismul pur înseamnă altceva şi se caracterizează prin nobleţe sufletească, prin intransigenţa năzuinţei, printr'o conştiinţă superioară şi prin râvna de a sluji un principiu înalt pentru prosperitatea şi înfrumuseţarea vieţii culturale ştiinţifice şi naţionale a unui neam. Idealistii cari se pun în slujba acestui idealism fac onoare idealismului, îl fortifică, şi îl justifică. Ei merită toată consideraţia şi toată iubirea, fiindcă viaţa lor e un *simbol*, o recomfortare pentru joamenii cu suflet omenesc.

Un asemenea idealist este profesorul Axente Banciu din Braşov. Nu e tânăr cum sunt „idealistii“, ci e pornit spre amurgul vieţii, spre pacea ideală. E profesor pensionat. Deci nu mai are „idealul“ de a „ajunge“, de a se impune, de a deveni un mare scriitor, sau un teribil bărbat de stat așa cum visează cei mai mulţi din tinerii idealişti. E robul unei credinţe culturale, devotatul scrisului util, cuminte şi drept. Idealismul lui e o jertfă. Tipăreşte de câţiva ani reviste „*Ţara Bârsei*“ care îndeplineşte un atât de splendid rol cultural în acest Ardeal şi pentru care plăteşte din două în două luni, *din pungă proprie, câte 14000*. Auziţi domnilor idealişti cum luptă pentru *ideal un idealist...pensionar*. Care idealist cultural şi sunt atâţia în ţara aceasta, ar aduce o asemenea jertfă pentru un ideal care nu le aduce nici glorie, nici situaţie, nici bani? Idealistul acesta are

revistă și nu se laudă prin ea, nu-și publică fotografia și n'o face trambulina vanităților sale personale. Modest, discret, muncitor, harnic, cu inimă nobilă, trăește pentru această revistă care, fără exagerare, e socotită printre cele mai bune din țară.

Idealismul lui e un exemplu care face onoare categoriei de adevărați idealisti, și elogiile, pe care nu le-a căutat niciodată, n'ar face decât să-l mihnească. Deaceia mă opresc aici, socotind că „idealiștii“ vor putea învăța, și numai din câteva rânduri, ce e un idealist și cum se luptă pentru un ideal.

V. Netea.

† Paul Zarifopol.

Criticul literar Paul Zarifopol, redactorul-șef al *Revistei Fundațiilor Regale* a decedat subit în ziua de 1 Maiu a. c. în urma unei congestii cerebrale.

Literatura românească pierde pe unul dintre cei mai autorizați și mai străluciți comentatori.

Paul Zarifopol a făcut înainte de războiu îndelungate studii de filosofie și estetică la Muenchen și Berlin. A fost un colaborator mult prețuit la marea revistă germană „Suddeutsche Monatshefte“.

Esseurile sale intelectualiste și cercetările de istorie literară europeană publicate în revista „Viața Românească“ au surprins prin cultura apuseană, concepția artistică, gândirea originală și perfecția formală.

Opere tipărite :

1. Din registrul ideilor gingașe (Editura „Cultura Națională“);

2. Despre stil (Biblioteca „Dimineața“).

3. Pentru arta literară (Editura Fundațiilor Regale“).

4. Opera lui Caragiale (Comentar și adnotări ediția „Cultura Națională“).

Colaborări : „Adevărul Literar și Artistic“, „Viața Românească“, „Adevărul“, „Revista Fundațiilor Regale“, ș. a

Sezătoare literară.

Din inițiativa d-lor Max. Costin, Gherghinescu Vania, Al. Ceușian și Nicolae Albu, în orașul nostru, s'a ținut o sezătoare literară, la care au participat tinerii scriitori ardeleni.

A fost dat publicului select care a participat la această manifestare artistică culturală, să admire și să aplaude acerbitatea și plasticitatea frazei lui *Romulus Dianu*, profundele versuri lirice și invulnerabilele epigrame ale maestrului *Cincinat Paveșcu*, verva și humorul matur a autorului dramatic *Vladimir Nicoară*, versurile orgolioase isvorâte din fecundul suflet bănățean ale lui *Miu-Lerca* sensibilitatea și puritatea versificației prin *C. S. Anderco* și poezia dură, răsvrătitoare a poetului *Ion Th. Ilea*,

Au mai citit din operele lor dd.; *George A. Petre*, *V. Netea*, *Septimiu Bucur*, *N. Albu*, *I. Valerian* și *Ilieș V.*

Gorjanul. În liniștitul oraș Tg.-Jiu de unde au plecat o serie de figuri mărețe în istoria culturii și și a politicei românești, apare de zece ani neîntreput ziarul de cultură și informațiunii „Gorjanul“ sub direcția inimosului și neobositului ziarist Jean Bărbulescu. Prin scrisul totdeauna ponderat, acest ziar aduce material select și substanțial din toate domeniile. Îi urăm viață lungă și neseceate puteri de muncă colaboratorilor

(I. Mihaș).

Partea oficială.

Comitetul școlar al Județului Mureș.

No. 67—1934

Ordin circular.

Către

Toate școalele de stat din județul Mureș.

Avem onoare a aduce la cunoștința tuturor comitetelor școalelor primare de stat rurale din județ următoarele 2 circulare, rugându-vă să binevoiți a vă conforma întocmai :

1. Ministerul Instrucțiunii Publice și al Cultelor circulara No. 12.975—1934.

„Avem onoare a vă aduce la cunoștință că s'a aprobat de către Ministerul de Domenii să se acorde în mod gratuit material lemnos ca ajutoare pentru construcțiunile de localuri de școli primare din țară, cu condiția însă ca cererile respective să fie însoțite de planurile și devizele construcțiilor pentru care se solicită materialul lemnos.

Fără respectarea acestei condițiuni nu se va da nici un curs cererilor făcute în scopul arătat mai sus.

Cererile vor fi adresate, cât mai urgent posibil, Ministerului Instrucțiunii, Cultelor și Artelor, — Serviciul Arhitecturii — care după verificare le va trimite cu intervenția respectivă la Comisia Specială, care funcționează pe lângă Ministerul de Domenii.“

2. Serviciul local de învățământ Cluj Nr. 13.252—934.

„In conformitate cu ordinul Nr. 48.132—1934, al Ministerului Instrucțiunii, avem onoare a Vă comunica spre știre și conformare adresa Ministerului de Finanțe, Oficiul Central de Licitație, Nr. 394.087—1934, relativ la aprovizionarea Instituțiilor de stat, cu lemnele de foc necesare pe anul 1934—935“.

„Avem onoare a Vă aduce la cunoștință că Dl. Ministru al Finanțelor a aprobat ca și pe exercițiul anului 1934—1935, toate instituțiile și autoritățile publice din țară să se aprovizioneze cu lemne de foc, tot dela Casa Autonomă a Pădurilor Statului în condițiunile prevăzute în convenția încheiată între Ministerul de Finanțe și acea instituție, publ. în Monitorul Oficial Nr. 17—933“.

In consecință, Vă rugăm să binevoșiți a da dispozițiuni instituțiilor în subordine înscrise în bugetul Statului sau cu buget autonom arătate în art. I. al Legii Contabilității publice, să îndeplinească formele legale de contractare cu C. A. P. S. pentru lemnele necesare pe anul 1934—935, potrivit convenției menționate mai sus art. 1 și 2.

Cantitățile vor fi aproximativ cele utilizate în anul precedent, iar prețurile vor fi comunicate imediat ce Ministerul de Finanțe va cădea de acord cu C. A. P. S. asupra fixării lor și se va întocmi Jurnalul Consiliului de Miniștri în acest senz.

Tg.-Mureș, la 28 Aprilie 1934.

Președinte:
(s. s.) *RUSSU.*

Contabil:
(s. s.) *RADU.*

No. 35—934.

Către

Dnii colegi de Stat ai județului Mureș.

Avem onoare a vă face cunoscut spre știre și conformate următoarele:

1. Ca să putem clarifica chestia abonamentelor la revista „Școala și Viața“, organul „Asoc. Gen. a Inv. Români“, rugăm cu insistență pe toți colegii din jud. Mureș să ne anunțe de urgență prin Rev. școlar, dacă au primit ori nu acea revistă până la finele anului 1932.

2) Dl. coleg Ioan N. Ciolan, deputat de Sibiu, ne avizează că în chestiuni școlare pe baze legale, stă la dispoziția colegilor, fără nici o obligațiune, de a interveni la Ministerul Instr. Cei interesați se pot adresa cu toată încrederea d-lui Ioan Ciolan București Str. Prof. Ion Ursu Nr. 23.

3). Conf. adresei *Comit. Central al Asociației Generale No. 134—934*, facem cunoscut colegilor că Asociația noastră sprijinită de colegii parlamentari a obținut rezultatele următoare:

a) „Scoaterea băncilor învățătorești din conversiune“.

b) Menținerea în legea Casei de Credit a dreptului, că băncile învățătorești să-și facă reținerile prin statele de salar.

c) Modificari însemnate în legea învățământului primar, așa cum s'a cerut congresele noastre“.

d) Modificarea proiectului depus în Parlament pentru noua organizare a Consiliului Permanent, în sensul ca să facă parte din el și doi învățători.

e) Un nou examen de diferență pentru liceu.

f) Revenirea Ministerului asupra măsurii de a se opri un sfert din salarul învățătorilor suplینitori pe timp de 2 luni.“

g) Înălțurarea dispoziției dintr'o lege prezentată parlamentului în luna trecută, prin care se interzicea plata gradațiilor și a ori cărui spor până la 1 Aprilie 1935, fixându-se interzicerea numai până la 1 Iulie 1934, precum și scoaterea din aceea lege a prevederii că gradațiile corpului did. trebuie să fie scotite înaintări periodice.

4) Tot în baza adresei Nr. 134—1934 invităm și rugăm stăruitor pe toți colegii să intre în secțiunile județene a Ligii Antirevizioniste cari se vor înființa de către Comitetul ales aici în Tg.-Mureș, și să fie fiecare coleg un înfocat propagandist pentru a se înscrie în aceste secțiuni, ba mai mult, să înființeze fiecare din inițiativă proprie aceste secțiuni acolo unde comitetul menționat mai sus nu le-ar înființa. Cotizația minimală pentru un membru a fost fiscată la un leu pe lună.

Pentru înscrierea ca membru s'a tipărit un legământ, care se poate cere dela ziarul „Universul“ sau dela Comitetul Central al Asociației noastre din București IV. Bdul Carol Nr. 61.

5. Se apropie sfârșitul anului școlar și anul bugetar pentru revista noastră „Progres și Cultură“. Intrucât multe Direcțiuni și Comitete școlare nu și-au achitat abonamentul de 100 Lei rugăm și invităm pe dnii colegi, cari sunt directori să întevină pentru achitarea abonamentului — din partea comitetelor și direcțiilor pe cari le conduc.

Tg.-Mureș, 30 Aprilie 1934.

Președinte :

RUNCU

Secretar :

R. LEHENI

Dela Asociația inv. din jud. Mureș.

Nr. 36—934

CONVOCARE

Asociația noastră își va ține adunarea generală ordinară în ziua de 9 Iunie 1934 la ora 8 a. m. în sala festivă a primăriei municipiului Tg.-Mureș.

Pe lângă membrii Asociației, cu onoare invităm pe toți sprijinatorii școlii.

ORDINEA DE ZI :

1. La ora 9 a. m. se va oficia la ambele biserici românește un Te Deum, la care vor participa toți învățătorii.

2. La ora 9³⁰ a. m. deschiderea adunării.

3. Citirea și verificarea procesului verbal din ședința anterioară.

4. Raportul general al Comitetului asupra activității anului 1933-34.

5. Raportul casierului pe exercițiul anului financiar 1933.

6. Raportul comitetului de redacție al revistei „*Progres și cultură*”.

7. Conferința d-lui Gh. Radu inv. în comuna Iernuțeni „*Despre revizionism*”.

8. Alegerea unei comisiuni pentru verificarea rapoartelor cuprinse sub Nr. 4-6 din prezenta ordine de zi.

9. Prezentarea bugetului pe exercițiul anului financiar 1934.

10. Conferința d-lui Petru Natea : „*Din suferințele învățătorilor ardeleni*”.

11. Chestiunea înființării unui cooperative a Asociație județene cu sediul în Tg.-Mureș.

12. Alegerea celor 3 censori și 3 supleanți conform statutului.

13. Propuneri, cari se vor înainta comitetului până în 26 Maiu inclusiv.

14. Inchidera congresului.

Tg.-Mureș, 28 Aprilie 1934.

Președinte :

Ioan Runcu.

Secretar :

Romulus Leheni.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

PROGRES SI CULTURĂ

Revista Asociației Învățătorilor din județul Mureș
și Buletin Oficial al Revizoratului și Comit. școlar județan

Revista apare sub conducerea
Comitetului Asociației Învățătorilor Români
din județul Mureș.

Apare lunar, afară de Iulie și August

Redacția și administrația: Tg.-Mureș Str. Kogălniceanu No. 3

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ABONAMENTUL ANUAL:

Pentru învățători lei 60, pentru Comitete școlare și alții lei 100

Schimbul de reviste se va trimite pe adresa Redacției.

Manuscrisele se vor adresa Redacției.
Cele nepublicate nu se vor înapoia.

Autorii, cari doresc să li se anunțe apariția publicațiilor, sunt
rugați a trimite câte un exemplar Redacției revistei noastre.
